

Soortenbeschermingsprogramma voor de Kwartelkoning (*Crex crex*) in Vlaanderen

1. INLEIDING

Dit soortenbeschermingsprogramma kwam tot stand op basis van een achtergrondrapport dat door het Agentschap voor Natuur en Bos werd opgemaakt. Het achtergrondrapport bevat de onderbouwing voor het soortenbeschermingsprogramma, met de vereiste onderdelen conform het artikel 26 van het Soortenbesluit. De opmaak van het achtergrondrapport werd begeleid door een stuurgroep met vertegenwoordigers van de leden van de Gewestelijke Overleginstantie voor het Instandhoudingsbeleid, aangevuld met een aantal experts en vertegenwoordigers van andere betrokken overheden en belangenorganisaties. Om het eventuele opzoeken van bijkomende informatie in het achtergrondrapport door de gebruikers van dit soortenbeschermingsprogramma te vergemakkelijken, zijn verwijzingen naar de relevante hoofdstukken, paragrafen of bijlagen van dat rapport opgenomen. Het achtergrondrapport vormt een informatief document, enkel het ministerieel besluit tot vaststelling van het soortenbeschermingsprogramma heeft juridische kracht.

De kwartelkoning is als broedvogel in Vlaanderen sterk bedreigd. De broedpopulatie is in de 2de helft van de 20ste eeuw sterk achteruitgegaan. Deze trend werd ook internationaal vastgesteld, wat aanleiding gaf tot de opname van de soort in de Bijlage 1 van de Europese Vogelrichtlijn. Vanuit deze beleidsstatus werd in Vlaanderen een Gewestelijke instandhoudingsdoelstelling van 100 broedparen voor de soort vooropgesteld. Daarbij is ook een aanzienlijke leefgebieduitbreiding voorzien van 1240 tot 2450 ha, in hoofdzaak bloemrijke hooi- en graslanden.

De acties in dit soortenbeschermingsprogramma focussen op de instandhouding, uitbreiding en kwalitatieve versterking van de leefgebieden met het oog op de vestiging van de soort en het verzekeren van het broedsucces. Daarnaast wordt ingezet op een adequate voorlichting/ondersteuning bij de betrokken natuurstudiewerkgroepen en natuurbeheerders, een goed monitoringsysteem en een begeleidend onderzoekstraject. Dit zou zich dan moeten vertalen tot het maximaliseren van het broedsucces, een stijging van de broedpopulatie en - op termijn - het bereiken van het Gewestelijke Instandhoudingsdoel voor de populatie.

INHOUDSTAFEL

1.	INLEIDING.	2
2.	ACHTERGROND ...	5
2.1.	ECOLOGIE.	5
2.2.	VERSPREIDING EN POPULATIETREND	6
2.3.	OORZAKEN VAN DE ACHTERUITGANG.....	6
2.4.	BEDREIGINGEN VOOR HERSTEL EN DUURZAME INSTANDHOUDING	7
2.5.	KANSEN VOOR HERSTEL EN DUURZAME INSTANDHOUDING	8
2.6.	ALGEMENE DOELSTELLING . ..	9
2.7.	ALLOCATIE VAN DE POPULATIEDOELSTELLINGEN VOOR DE KWARTELKONING.	10
2.7.1.	<i>VASTGESTELDE DOELEN BINNEN SBZ....</i>	10
2.7.2.	<i>BIJKOMENDE ALLOCATIE VAN DOELEN NAAST VASTGESTELDE S-IHD EN SIGMA</i> 11 10	
2.7.3.	<i>DOELSTELLINGEN VOOR DE KWARTELKONING BUITEN DE IN DIT SBP AANGEWEEZEN GEBIEDEN</i> 13	
2.8.	SITUERING VAN DE LEEFGEBIEDUITBREIDINGSDOELSTELLINGEN.....	13
2.8.1.	<i>Leefgebieduitbreidingsdoelstellingen vastgesteld binnen S-IHD en SIGMA</i> 14	
2.8.2.	<i>Voorziene leefgebieduitbreiding gesitueerd binnen SBZ maar niet formeel vastgesteld via het respectievelijke S-IHD-besluit</i>	15
2.8.3.	<i>VOORZIENE LEEFGEBIEDUITBREIDING BUITEN SBZ</i>	16
2.9.	DOELSTELLINGEN VAN HET SOORTENBESCHERMINGSPROGRAMMA..	17
2.9.1.	<i>DOELSTELLING 1: INSTANDHOUDING VAN BESTAAND EN ONTWIKKELING VAN NIEUW LEEFGEBIED</i>	17
2.9.2.	<i>DOELSTELLING 2: ACTIEVE BESCHERMING VAN LOKALE BROEDPAREN DOOR AFGESTEMDE BEHEERMAATREGELEN</i> ..	17
2.9.3.	<i>Doelstelling 3: Monitoring en inventarisatie</i>	17
2.9.4.	<i>DOELSTELLING 4: VERGROTEN VAN DE WETENSCHAPPELIJKE KENNIS.</i>	18
2.9.5.	<i>DOELSTELLING 5: KENNISVERGROTING BIJ SPECIFIEKE DOELGROEPEN</i>	18
2.9.6.	<i>DOELSTELLING 6: COORDINATIE EN COMMUNICATIE.</i>	18
3.	ACTIEPROGRAMMA	20
3.1.	BESCHRIJVING VAN DE ACTIES	20
3.1.1.	<i>ACTIEGROEP 1: INSTANDHOUDING EN UITBREIDING VAN HET LEEFGEBIED</i>	20
3.1.2.	<i>Actiegroep 2: Actieve bescherming door afgestemd vegetatiebeheer</i> ...	22
3.1.3.	<i>Actiegroep 3: Monitoring en inventarisatie</i>	24
3.1.4.	<i>Actiegroep 4: Vergroten van de wetenschappelijke kennis</i>	25 26
3.1.5.	<i>Actiegroep 5: Kennisvergroting bij specifieke doelgroepen</i>	28

3.1.6.	<i>Actiegroep 6: Coördinatie en communicatie</i>30
3.2.	FASERING EN FINANCIËEL OVERZICHT	31
4.	EVALUATIE EN MONITORING	34
4.1.	VOORTGANGSCONTROLE EN EVALUATIE VAN HET SBP	34
4.2.	MONITORING EN INVENTARISATIE	36
4.2.1.	<i>MONITORING – ALGEMENE METHODIEK</i>	36
4.2.2.	<i>INTENSIEVERE MONITORING IN DE ACTIEGEBIEDEN</i>	37
5.	HAALBAARHEID EN AANBEVELINGEN VOOR DE TOEKOMST	38
5.1.	HAALBAARHEID	38
5.2.	AANBEVELINGEN VOOR DE TOEKOMST	38

2. ACHTERGROND

2.1. ECOLOGIE

De kwartelkoning is een typische soort van uitgestrekte open graslandgebieden. Hoewel kwartelkoningen minder dan andere rallen afhankelijk zijn van natte terreinen, komen ze in Vlaanderen toch vooral voor in vochtige gebieden, zoals de grote rivervalleien met een regelmatig overstromingsregime in de winter en het voorjaar. In dergelijke gebieden komen meer extensief beheerde graslanden voor dan op drogere bodems. Deze graslanden zijn minder dicht, worden meestal later gemaaid en vormen in valleicontext vaak een grotere oppervlakte aaneengesloten leefgebied, wat de vestigingskans verhoogt en het broedsucces bevordert.

Doorgaans worden vegetaties geprefereerd die een zekere heterogeniteit en structuur hebben, vaak ook gekoppeld aan microrelief. Dichte vegetatie wordt gemeden omdat de vogels zich hierin moeilijk kunnen verplaatsen. Tijdens het broedseizoen verplaatsen kwartelkoningen zich immers vooral te voet, een goede doorwandelbaarheid van de vegetatie is dus van groot belang. In de meeste Europese landen broeden kwartelkoningen tegenwoordig in terreinen die jaarlijks worden gemaaid. Het regelmatig maaien houdt de terreinen open en verhindert de ophoping van een dichte strooisellaag op de bodem die het voortbewegen van de vogel bemoeilijkt.

Wat voedsel betreft, is de kwartelkoning weinig kieskeurig. Het dieet is een afspiegeling van het lokale aanbod aan ongewervelden die op de bodem en de vegetatie te vinden zijn (insecten, wormen, slakken, spinnen, ..). Het voedselaanbod wordt daarom niet als sturende factor gezien en is ondergeschikt aan de (foerageer)geschiktheid van de vegetatie in het broedbiotoop.

Kwartelkoningen overwinteren in Afrika en zijn gewoonlijk pas vanaf half mei terug in hun broedgebieden. Mannetjes komen het eerst uit de overwinteringsgebieden aan en beginnen vrijwel direct met roepen; een paar dagen later volgen de vrouwtjes. De vaak ononderbroken lokroep van de mannetjes is erg luid en is in een rustige nacht en stille omgeving tot op ruim een kilometer hoorbaar. Roepende mannetjes komen vaak voor in clusters (roepkoren), wat de kans op aanlokking van vrouwtjes vergroot. De grootte van een territorium bedraagt 10 tot 30 ha. . Territoria van naburige mannetjes vertonen vaak overlap.

Van zodra een vrouwtje is gelokt en er een paarband wordt gevormd, neemt de roepactiviteit van het mannetje 's nachts sterk af. Nog voor het legsel voltallig is en het vrouwtje begint te broeden, verlaat het mannetje het vrouwtje en vestigt zich vervolgens in een nieuw territorium, met het oog op een 2de nest. Het nest bevindt zich gemiddeld binnen de 100 meter van de roepplaats van het mannetje. Een voltallig legsel bevat 8 tot 12 eieren en wordt gemiddeld in 10 dagen voltooid. Na 16 tot 19 dagen broeden komen de jongen uit het ei. Ze verlaten direct het nest en foerageren de eerste weken binnen een straal van 100 meter rond het nest. Na 12 tot 18 dagen verlaat het vrouwtje de jongen en paart ze met een ander mannetje in een nieuw territorium. Het duurt dan nog ongeveer 21 dagen tot de jongen van het eerste broedsel vliegvlug zijn.

Het tweede broedsel kent een vrijwel gelijk verloop, de soort kan dan ook tot half augustus met kleine jongen worden aangetroffen. Alleen dankzij twee succesvolle legfels kan de soort een duurzame populatie opbouwen. Populatieschommelingen worden in belangrijke mate bepaald door fluctuaties in het jaarlijkse broedsucces.

2.2. VERSPREIDING EN POPULATIETREND

In de eerste helft van de 20ste eeuw was de kwartelkoning in een aantal Vlaamse regio's nog een algemene broedvogel. Zo wordt in 1929 melding gemaakt van ongeveer 200 broedparen in de Dender- en Scheldevallei tussen Gent en Dendermonde. Op dat ogenblik waren in andere gebieden al de eerste tekenen van een populatiedaling merkbaar. In de belangrijkste bolwerken voltrok de grootste afname zich kort na de Tweede Wereldoorlog.

In de jaren 1960 was de kwartelkoning al een zeldzame broedvogel geworden, het totale broedbestand in Vlaanderen werd toen nog op hooguit een 15-tal paar geraamd. In de jaren 1970 evolueerde de soort tot een niet-jaarlijkse broedvogel. Kwartelkoningen zijn evenwel gekend omwille van grote populatieschommelingen en invasie-jaren; ook in Vlaanderen doken er sindsdien in bepaalde jaren onverwachte vestigingen op die evenwel nergens hebben geleid tot een duurzame hervestiging.

De ineenstorting van de collectieve landbouwsystemen in het voormalige Oostblok bood de kwartelkoning op het einde van de 20ste eeuw grote oppervlaktes geschikte leefgebieden om ongestoord te broeden en een hoog broedsucces te behalen. Als gevolg hiervan ging sinds 1997 de negatieve trend in vele West-Europese populaties aan het keren. Een populatiepiek kwam er rond de eeuwwisseling (1998-2003), waarna de aantallen in de meeste West-Europese landen enigszins zijn teruggevallen. Deze trendbreuk ging evenwel grotendeels aan Vlaanderen voorbij, wellicht omwille van het ontbreken van voldoende geschikte leefgebieden waar de soort zich kon vestigen. Desalniettemin worden sindsdien nagenoeg jaarlijks territoria van de soort opgemerkt in Vlaanderen. Doorgaans gaat het om lage aantallen, maar in invasie-jaren worden toch soms 10 tot 20 roepposten opgemerkt.

Hoewel de roepposten de voorbije jaren vrij verspreid over Vlaanderen worden vastgesteld, komt het voorbije decennium een beperkt aantal gebieden toch frequenter aan de beurt: de IJzerbroeken, het Schulens Broek, het Viersels Gebroekt, Niet toevallig gebieden met een grote landschappelijke uitgestrektheid en met grotere aaneengesloten oppervlaktes laat gemaaide bloemrijke hooilanden.

2.3. OORZAKEN VAN DE ACHTERUITGANG

Door zijn late terugkeer uit de overwinteringsgebieden, de 2 broedrondes en zijn voorkeur voor gemaaide graslanden is de kwartelkoning zeer gevoelig voor maaiactiviteiten tijdens zijn broedperiode. Vanaf het begin van de 20ste eeuw, wanneer het maaien van de graslanden meer en meer gemechaniseerd begon te verlopen, werd er al gewag gemaakt van een achteruitgang van de populatie. Op die manier kon een groot areaal aan grasland sneller worden gemaaid, wat de overlevingskansen van legsels en kleine jongen aanzienlijk verkleinde.

In de loop van de 20ste eeuw liep de achteruitgang verder, parallel met het verlies aan leefgebied(en) (door onder andere ontwatering van valleigebieden met het oog op een intensievere landbouwuitbating of de omvorming van valleigraslanden tot populierenplantages) en de voortschrijdende intensivering van de landbouwpraktijk met steeds vroegere maaidata.

2.4. BEDREIGINGEN VOOR HERSTEL EN DUURZAME INSTANDHOUDING

Leefgebiedverlies en onaangepast beheer van de resterende leefgebieden

Zoals hierboven reeds vermeld vormen het verdwijnen van de leefgebieden en het onaangepast beheer (te vroeg maaien, centripetaal maaien, synchroon maaien van grote oppervlaktes leefgebied,) van resterende leefgebieden voor de kwartelkoning de grootste bedreigingen. Enkel in natuurgebieden vindt de soort bij aankomst uit de overwinteringsgebieden nog voldoende geschikt leefgebied om zich te vestigen maar ook daar houdt het maaibeheer vooralsnog structureel te weinig rekening met de vereisten voor broedende kwartelkoningen. Zelfs wanneer de maaidatum er in functie van de fauna laat wordt gepland, is dat meestal maar tot eind juni. Andere soorten van structuurrijke graslandgebieden hebben dan hun (eerste) broedcyclus doorgaans voltooid, kwartelkoningen zitten dan pas aan het begin of midden in het broedproces. Ook het centrifugaal maaien, een faunavriendelijke maaimethode waarbij tijdens het maaien de vogels naar de randen worden gedreven, wordt ook in natuurgebieden nog te weinig toegepast.

Onvoldoende kennis van de ecologie en ervaring met de soort bij beheerders

Bij het natuurbeheer in graslandgebieden worden de doelen gangbaar geevalueerd in functie van de vegetatie of broedende weidevogels, waarbij de maaidatum in de 2de helft van juni worden voorzien. Dit is te vroeg is om het broedsucces van kwartelkoning een kans te geven. Doordat de soort tegenwoordig erg onregelmatig aanwezig is, gaan natuurbeheerders ook liever niet zomaar een erg late maaidatum instellen voor het eventuele geval zich een kwartelkoning zou vestigen.

Een ad-hoc verlaten van de maaidatum in natuurgebieden, wanneer een roepende kwartelkoning wordt vastgesteld, kan een tussenoplossing zijn om het gangbare beheer te verzoenen met de onverwacht vestiging van een kwartelkoning. Daarbij is het evenwel alsnog belangrijk om de eerste snede over voldoende grote oppervlaktes (richtinggevend 250 meter rond de roeppost) uit te stellen om de opgroeiende kwartelkoningkuikens voldoende foerageergebied en dekking te bieden. Te vaak wordt het maaicutstel beperkt tot het roepperceel en eventuele direct aanpalende percelen of wordt alsnog gemaaid als de soort niet langer wordt gehoord en onterecht wordt geconcludeerd dat ze niet langer aanwezig is. Hoewel goed bedoeld, is dit onvoldoende om het broedsucces een kans te geven en het gevolg van het onvoldoende vertrouwd zijn van de beheerders met de ecologie van de soort.

Onvoldoende coordinatie rond inventarisatie

Kwartelkoningen zijn erg verborgen aanwezig en verraden zich vaak énkeltijdelijk door hun nachtelijke lokroep aan het begin van het broedseizoen. Eens gepaard, worden de vogels zwijgzaam en is hun aanwezigheid nog moeilijk te detecteren. Territoria die tijdens de vestigingsfase niet worden opgemerkt lopen dan het risico, ook in natuurgebieden, om te worden uitgemaaid. Om dit te vermijden is een proactieve inventarisatie in de potentierijke gebieden onontbeerlijk. Dergelijke gerichte inventarisatie is echter in nog te weinig gebieden structureel aanwezig. Daarbij dient tevens een goede afstemming te zijn tussen de personen die de inventarisatie uitvoeren en de personen die verantwoordelijk zijn voor het beheer. Als kwartelkoningen zich vestigen kort voor de voorziene maaidatum, is een snelle reactie om het beheer ad-hoc aan te passen immers van groot belang.

2.5. KANSEN VOOR HERSTEL EN DUURZAME INSTANDHOUDING

Aanwezigheid en ontwikkeling van duurzaam geschikt leefgebied in natuurgebieden

De ontwikkeling en duurzame instandhouding van een populatie kwartelkoning in Vlaanderen vereisen een aantal grote aaneengesloten gebieden waar een gepast beheer kan worden gegarandeerd. Het beheer in functie van de soort is weinig compatibel met de gangbare landbouwpraktijk zodat de soort bijgevolg aangewezen is op een de aanwezigheid van een aantal uitgestrekte natuurgebieden met veel hooilanden. Het verhogen van het aaneengesloten karakter van vegetaties met geschikt beheer binnen bestaande natuurgebieden met geschikt leefgebied kan op termijn voldoende oppervlakte leefgebieden voor duurzame lokale populaties verzekeren.

Samensporen met projecten in het kader van ruimte voor water

Het gegeven dat in het kader van droogte- en overstromingsrisicobeheer steeds meer aandacht komt voor het herstel van de relatie tussen de rivier en haar vallei, en daarmee samenhangend het herstel van het waterrijk en natuurlijk karakter van riviervalleien, biedt kansen voor bijkomende leefgebieduitbreiding op grotere schaal. Concrete plannen voor leefgebieduitbreiding zijn reeds geïntegreerd in de inrichtingsplannen van een aantal projectgebieden van het geactualiseerde SIGMA-plan en in de projectgrindwinning Elerweerd (Grensmaas). Daarnaast bieden nieuwe initiatieven in het kader van de Blue Deal van de Vlaamse Regering bijkomende kansen voor extra leefgebieden of voor de verbetering van de kwaliteit van de bestaande leefgebieden.

Subsidie nestbescherming

Gelet op het feit dat voor het herstel van een vaste populatie kwartelkoning in eerste instantie dient gesteund op broedsucces in eigen regio, dient ieder broedgeval met grote zorg omkaderd. Indien broedgevallen buiten natuurgebieden voorkomen, kan gebruik gemaakt worden van de projectsubsidie nestbescherming om ook het broedsucces van deze broedgevallen te maximaliseren en zo versneld een vaste Vlaamse broedpopulatie op te bouwen.

Iconisch karakter

Het voorkomen van de kwartelkoning wordt beschouwd als een goede indicator voor een kwalitatief en goed ontwikkeld leefgebied. In zekere mate heeft de soort dan ook een ambassadeurstatus binnen natuurontwikkeling en natuurgebieden in de context van rivier- en beekbegeleidende valleigraslanden. Zijn verborgen levenswijze en tegelijk onmiskenbare luide nachtelijke roep geven de vogel een mysterieus aura die heel wat natuurhebbers aanspreekt. Hierdoor is er een grote bereidheid bij natuurstudiewerkgroepen en natuurbeheerders om gericht actie te ondernemen naar inventarisatie en beheer toe.

Influxjaren

Kwartelkoningen vertonen een zekere mate van plaatstrouw, maar eveneens typisch voor de soort is het gegeven van influxjaren. In dergelijke jaren, gerelateerd aan ongunstige omstandigheden in de vaste broedgebieden, zwerven grote aantallen kwartelkoningen uit naar gebieden die ze normaal gezien niet zouden bezoeken, om daar een nieuwe broedpoging te maken. Enerzijds zorgen dergelijke influxjaren dat de kwartelkoningen de leefgebieden in Vlaanderen ontdekken, anderzijds wordt verwacht dat bij geslaagde broedsels de jongen het jaar erop terugkeren naar hun geboorteplek en aldus bijdragen aan de stichting en opbouw van een vaste Vlaamse populatie. In normale jaren gaat dit om enkelingen, in influxjaren kan het aantal potentiële populatiestichters veel hoger zijn.

3. Doelstellingen

3.1. ALGEMENE DOELSTELLING

Artikel 24 van het soortenbesluit definieert de algemene doelstelling van een soortenbeschermingsprogramma als volgt:

1° een goede staat van instandhouding bereiken van die soorten of groepen van soorten, in voorkomend geval op grond van de in dat verband vastgestelde instandhoudingsdoelstellingen;

2° te verzekeren dat het bij toeval vangen of doden van de soorten, waarbij categorie 3 aangekruist is in voormelde bijlage 1, geen significant ongunstige weerslag heeft op de staat van instandhouding van soorten in kwestie.

Het soortenbeschermingsprogramma kwartelkoning heeft tot algemeen doel als katalysator te dienen voor het ontwikkelen van een populatie kwartelkoning in Vlaanderen in een gunstige staat van instandhouding. Deze einddoelstelling betekent concreet het bereiken van de doelen zoals geformuleerd in de Gewestelijke Instandhoudingsdoelstellingen (G-IHD). Deze gunstige staat van instandhouding wordt als volgt omschreven in het G-IHD-besluit van de Vlaamse Regering van 23 juli 2010:

Crex crex – Kwartelkoning		
Thema	Doel	Omschrijving van het doel
Areaal	↑	uitbreiding van het huidige areaal tot 2 000 km ²
Populatie	↑	uitbreiding van de huidige populatie tot minimaal 100 broedparen verspreid over 4 kernpopulaties
Kwaliteit	↑	Oplossen van niet afgestemd menselijk gebruik, tekort aan kwaliteit van het leefgebied, Uitbreiding van het huidige leefgebied met 1.240 - 2.450 ha van vooral bloemrijke hooi- en graslanden, naast de vooropgestelde extra oppervlaktes Europees te beschermen habitats en leefgebied van andere Europees te beschermen soorten en de algemene kwaliteitsverbetering ten gevolge van het huidige milieubeleid.

Gelet op de actuele situatie van de populatie is het binnen de termijn van het SBP (vijf jaar) onmogelijk om de algemene einddoelstelling te bereiken. Toch is het belangrijk om deze einddoelstelling voor ogen te houden om stapsgewijs, via dit SBP en eventuele vervolg-SBP's, naar dit doel toe te werken.

3.2. ALLOCATIE VAN DE POPULATIEDOELSTELLINGEN VOOR DE KWARTELKONING

Het leefgebied van de kwartelkoning is enerzijds landschappelijk uitgestrekt, anderzijds heeft de soort specifieke vereisten naar vegetatiekwaliteit op perceelsniveau. Daarbovenop dient er een beheer aanwezig te zijn waarbij grote oppervlaktes graslanden pas laat gemaaid worden in het voorjaar (eind juni – begin juli) en waarbij die maaidatum vlot nog verder kan verlaat worden (half augustus) als broedparen zich zouden vestigen.

Om op de langere termijn naar een duurzame populatie te streven dienen dan ook nu reeds de contouren duidelijk te zijn van die gebieden waarbinnen de leefgebieden worden beoogd. Gezien het graslandbeheer in functie van kwartelkoning moeilijk verzoenbaar is met regulier landbouwbeheer komen meteen de grotere natuur- en natuurontwikkelingsgebieden in beeld.

3.2.1. VASTGESTELDE DOELEN BINNEN SBZ

Actueel zijn er binnen de vastgestelde S-IHD besluiten concrete populatiedoelstellingen voor 64 broedparen kwartelkoning gealloceerd:

1° SBZ-H BE2200037 – Maasvallei: 8 broedparen:

Deelgebied 3 – Heppeneert, deelgebied 4 – Elerweert en deelgebied 12 – Bichterweerd: samen 7 broedparen; Deelgebied 11 – Boterakker: 1 broedpaar.

2° SBZ-H BE2300044 – Zandleemstreek: 1 broedpaar:

Pikhaken en Hollaken-Hoogdonk (tevens SIGMA-gebieden).

3° SBZ-H BE2100040 – Grote Nete: 1 broedpaar:

Zammelsbroek (tevens SIGMA-gebied).

4° SBZ-H BE2400014 en SBZ-V BE222316 Demervallei: 14 broedparen:

Schulensbroek: 10 broedparen; Webbekomsbroek: 4 broedparen.

5° SBZ-H BE2300006, SBZ-V BE2301235, SBZ-V BE2301336 en (deels) SBZ-V BE2300222 – Zeeschelde: 40 broedparen (verspreid over de projectgebieden van het geactualiseerde Sigmaplan, al dan niet binnen SBZ).

6° SBZ-V BE2500831 IJzervallei: 23 broedparen:

De populatiedoelstelling wordt beoogd in een 5-tal broedclusters verspreid over de SBZ. Meest kansrijke zones voor een dergelijke broedcluster zijn het complex Rhillebroek-Woumenbroek-Vijfhuizenbroek, de broeken van Merkem, het complex Reningebroek-Noordschotebroek, het Westbroek en de broeken van Esen-Werken. Weliswaar hebben ook nog andere zones potentieel.

3.2.2. BIJKOMENDE ALLOCATIE VAN DOELEN NAAST VASTGESTELDE S-IHD EN SIGMA

In het vorige SBP werd eveneens vastgesteld dat er nog een openstaand saldo was ten opzichte van de G-IHD. Er werd toen gezocht waar er in Vlaanderen nog mogelijkheden zijn om dit openstaande saldo in te vullen, rekening houdende met de algemene principes van de sterkste schouders en het zuinig ruimtegebruik. Gelet op het feit dat het leefgebied voor kwartelkoning behoorlijk uitgestrekt is en het vele jaren kan vergen vooraleer de gewenste landschappelijke openheid kan gecreeerd worden en de gewenste vegetatiekwaliteit zich ontwikkelt door volgehouden verschrallingsbeheer, is het aangewezen om de bijkomende gebieden, waar in het vorige SBP kwartelkoning populatiedoelen werden gealloceerd, na evaluatie, in dit SBP maximaal te bevestigen:

1° - SBZ-H BE00005 Zandig-Vlaanderen-Oost:

In het S-IHD-besluit voor deze SBZ wordt de mogelijkheid voor de realisatie van een satellietpopulatie van kwartelkoning vermeld, meeliftend op de habitatdoelen voor 6510, 6430, 6410 en RBB's in het gebied. In het S-IHD rapport wordt deze satellietpopulatie gekwantificeerd op 5 à 8 koppels. Tijdens de looptijd van het vorige SBP werd nagegaan hoe deze doelen binnen de SBZ konden geplaatst worden. Dit bleek niet volledig haalbaar.

De voorziene oppervlaktes open habitats en RBB's in deze SBZ kunnen weliswaar gerealiseerd worden doch in een te gesloten landschappelijke matrix om ze volledig te kunnen honoreren als potentieel leefgebied voor de kwartelkoning. Bij een verdere ruimtelijke vertaling van de S-IHD-doelen in diverse lokale gebiedsprocessen (nog niet afgerond) werden de voorbije jaren 2 zones van een 40-50ha aangeduid waar voldoende aaneengesloten leefgebied voor de soort kan ontwikkeld worden: Maabisbos en een zone in de Fondatie van Baudelo.

De allocatie van 5 à 8 broedparen, zoals vermeld in het vorige SBP, wordt bijgesteld tot 2 broedparen.

2° - Grindwinningsproject Elerweerd:

De projectgrindwinning Elerweerd sluit aan op de SBZ Maasvallei maar ligt nagenoeg volledig buiten SBZ. Het betreft een projectgrindwinning die is gestart in 2019 en zal duren tot 2039. Na de winning van industriezand en grind wordt het projectgebied (163ha) grotendeels ingericht als riviernatuur met voor kwartelkoning geschikt leefgebied (in totaal is 92 ha aan habitatype 6120, 6510 en 6430 voorzien). Het toekennen van vier broedparen aan dit gebied, dat ervoor geschikt gemaakt zal worden, is een opportuniteit waarbij met minimale extra inspanningen (kwartelkoningvriendelijk beheer) en in het kader van zuinig ruimtegebruik geschikt leefgebied gecreeerd wordt.

Deze allocatie wordt weerhouden in dit SBP.

3° - Bijkomende allocatie voor de SBZ-V BE222316 Demervallei:

In het vorige SBP werden 6 broedparen bijkomend gealloceerd aan deze SBZ, te realiseren in de deelgebieden Achter Schoonhoven en Kraanrijk/Wevinnebroek/Geysweide. Deze allocatie gebeurde op basis van de potentie-analyse in de bijlage 7 van het vorige SBP. Op deze manier wordt voor de

SBZ een populatiedoel van 20 broedparen bekomen, wat tevens overeenstemt met de minimale omvang van de beoogde kernpopulatie in de Demervallei uit de G-IHD.

Deze analyse is nog steeds actueel zodat de inschatting van het doel, 6 broedparen, nog altijd realistisch wordt beschouwd en als dusdanig weerhouden wordt in dit SBP.

Door het bijstellen van het populatiedoel voor de SBZ Zandig Vlaanderen Oost ontstaat opnieuw een openstaand saldo van 3 broedparen dat nog dient gealloceerd. Het aantal mogelijke locaties dat hiervoor in aanmerking komt is beperkt: enkel voldoende uitgestrekte en open valleigebieden, waar de realisatie van blokken van minstens 50 tot 100 ha leefgebied tot de mogelijkheden behoort, komen hiervoor in aanmerking. Daarbij wordt a priori rekening gehouden met een aantal principes: zuinig ruimtegebruik, eigendommen van de zogenaamde 'sterkste schouders', actuele aanwezigheid van (potentieel) leefgebied en de inspanningen die nodig zijn om een kerngebied te realiseren.

Vanuit de analyse van het voorkomen van de soort en rekening houdende met bovenstaande aandachtspunten komen volgende gebieden in het vizier:

1° SBZ-H BE2100026 Kleine Nete – deelgebied 11: Vallei van de Kleine Nete van Lier tot Vierseldijk:

In de S-IHD is voor deze SBZ reeds een doel voor een schraalgraslandcomplex van 75ha vooropgesteld, bestaande uit een mozaïek van de habitats 6410 (14-29ha), 6430, 6510 (11-21ha), en RBB hc. Het deelgebied 11 van de SBZ heeft voor bovenvermelde doelen, in het bijzonder voor het habitat 6510, de beste potenties, en dit ter hoogte van het Viersels Gebroekt. In dit natuurgebied is ruimte om op termijn een 3-tal territoria te huisvesten. Er werden de voorbije jaren ook al effectief territoria vastgesteld.

Aan de andere kant van het Netekanaal ligt het Sigmagebied Varenheuvel-Abroek waar reeds leefgebied voor 2 broedparen wordt beoogd. Landschappelijk vormen beide gebieden 1 geheel. Het afstemmen van het beheer aan weerszijden van het Netekanaal biedt daarbij de potentie om in deze omgeving een bredere landschappelijke geschiktheid en robuustere populatie te realiseren.

2° SBZ-H BE2100040 Grote Nete – Deelgebied 1: Bovenloop van de Grote Nete met Scheps, De Vennen, Most en Keiheuvel:

De beste potenties voor kwartelkoning in de vallei van de Grote Nete, buiten SIGMA, liggen in het gebied Scheps. Daar is de vallei van de Grote Nete op zijn breedst. Centraal komen er vegetaties voor die zich ontwikkelen naar laagveen. Meer naar de flanken is er een overgang naar dotterbloemgraslanden en glanshaverhooilanden. Het gebied is voor meer dan 80% in eigendom/beheer van het ANB. In 2013 werd in dit gebied al eens een territorium vastgesteld.

In dit gebied is er in principe voldoende ruimte om overlappend en aansluitend met de habitatdoelen en andere natuurstreefbeelden voldoende leefgebied voor een satellietpopulatie van minstens een 3-tal broedparen kwartelkoning te realiseren.

Gezien kwartelkoningen van nature voorkomen in sterk fluctuerende aantallen is het opportuun om ruimte voor een grotere populatie te voorzien die kan fungeren als buffer

bij 'mindere' jaren om de G-IHD doelstellingen (minimaal 100 broedparen) te halen. Vanuit die optiek hoeft er niet per sé tussen het Viersels Gebroekt en Scheps gekozen te worden om aan het doel van 100 broedparen te komen. In principe hebben beide gebieden nu reeds compatibele natuurdoelen en bieden ze kansen om via een beperkte extra inspanning de G-IHD te helpen realiseren.

Voor beide gebieden wordt in dit SBP dan ook een populatiedoel van 3 broedparen weerhouden.

3.2.3. DOELSTELLINGEN VOOR DE KWARTELKONING BUITEN DE IN DIT SBP AANGEWEEZEN GEBIEDEN

Omdat kwartelkoningen regelmatig opduiken zowel buiten SBZ-gebieden als binnen SBZ-gebieden waarvoor geen doelen voor de soort werden geformuleerd, is het belangrijk om ook buiten de aangewezen gebieden rekening te houden met het voorkomen van de soort. De broedparen buiten de daarvoor aangewezen gebieden tellen bovendien ook mee bij de toetsing aan de G-IHD. Voor dergelijke gevallen is het voorzien van een ad-hoc-aanpak opportuun.

3.3. SITUERING VAN DE LEEFGEBIEDUITBREIDINGSDOELSTELLINGEN

De G-IHD stelt niet enkel een populatiedoelstelling vast maar ook een doelstelling naar een uitbreiding van het leefgebied van 1240 tot 2450ha. Net zoals de allocatie van de broedparen is ook de allocatie van deze uitbreiding van het leefgebied in belangrijke mate via de S-IHD gealloceerd.

Gelet op het feit dat het duurzaam bereiken van de populatiedoelen maar kan verwacht worden als er ook voldoende leefgebied beschikbaar is, is het belangrijk om goed zicht te hebben op de voortgang van deze vooropgestelde leefgebieduitbreiding. Gezien omvormingsbeheer en het bereiken van een voldoende vegetatiekwaliteit van de voorziene oppervlakte leefgebied geruime tijd in beslag kan nemen, is het belangrijk om hierbij ook deze ontwikkelingstijd in acht te nemen. Met het oog op het halen van de G-IHD, uiterlijk in 2050, wordt daarom vanuit het Natura2000 beleid voorzien om ten laatste tegen 2044 de vereiste leefgebieduitbreidingsdoelen te realiseren.

In deze paragraaf wordt beknopt de situatie voor elk actiegebied geschetst. Een meer uitgebreide beschrijving en analyse per actiegebied is te vinden in de Bijlage 2 van het achtergrondrapport, waarbij het populatiedoel en de leefgebieduitbreiding ook ruimtelijk wordt gesitueerd binnen het gebied en gekaderd in relatie tot lopende processen en projecten.

Op basis van de uitgebreide beschrijving en analyse per actiegebied is duidelijk geworden dat er nood is een globaal kader om op de correcte manier, in overeenstemming met de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen, de uitbreiding van leefgebied voor kwartelkoning te berekenen. De hier opgenomen leefgebieduitbreidingen moeten evenwel nog getoetst worden aan het globaal kader van de aanrekening met betrekking tot de uitbreiding van de oppervlakte leefgebied voor kwartelkoning.

Leefgebieduitbreidingsdoelstellingen vastgesteld binnen S-IHD en SIGMA

S-IHD Maasvallei

In de Maasvallei voorziet de S-IHD een leefgebieduitbreidingsdoelstelling van 97 ha binnen de deelgebieden Heppeneert, Elerweerd en Bichterweerd, bestaande uit 44ha van het habitat 6510 en 9 ha van het habitat 6430. De overige 44 ha worden gerealiseerd door de ontwikkeling van bloemrijke graslanden (regionaal belangrijke biotopen rbb_hac, rbb_hu en rbb_hf).

In deelgebied Boterakker werd 45 ha leefgebied gerealiseerd via de projectgrindwinning als compensatie voor het door grindwinning verdwenen leefgebied in dit deelgebied – deze oppervlakte staat als compensatie los van het uitbreidingsdoel en wordt dus niet meegeteld in de te realiseren oppervlakte uitbreiding. In Bichterweerd was de herinrichting van de ontgrinde zone reeds voltooid ten tijde van de opmaak van de S-IHD. De voorziene leefgebieduitbreiding dient dus aansluitend in Elerweerd en Heppeneert gerealiseerd.

S-IHD Demervallei

In de deelgebieden Schulensbroek en Webbekomsbroek is in de S-IHD een uitbreiding van het leefgebied van respectievelijk 110-160 en 35-55ha voorzien.

SBZ-V BE2500831 IJzervallei

Leefgebieduitbreiding in functie van de populatiedoelstelling behelst in deze SBZ voornamelijk het op voldoende schaal onder gepast beheer (maaidatum, bemesting) brengen van bestaande hooilanden die actueel nog op een vrij intensieve manier worden gebruikt. Hiervoor komen a priori de percelen in aanmerking die aansluiten of ingesloten liggen in de zones met geschikt leefgebied en waar al veel percelen in eigendom/beheer zijn van het ANB of Natuurpunt zodat snel naar voldoende grote aaneengesloten zones kan worden toegewerkt. Deze worden niet tot de netto-leefgebieduitbreiding zoals bedoeld in de G-IHD, beschouwd.

Het populatiedoel kan indicatief gespreid worden over een 5-tal potentierijke zones met telkens een broedcluster van een 4 à 5 broedparen, waar telkens een leefgebied van een 60 tot 100 hectare wordt beoogd. In Bijlage 2 van het achtergrondrapport wordt bondig beschreven voor de meest potentierijke zones wat dit in termen van leefgebieduitbreiding zou betekenen ten opzichte van de huidige toestand.

SIGMA

Binnen de verschillende natuurontwikkelingsgebieden van het geactualiseerde SIGMA-plan (excl. Demervallei) is voorzien om een 'zwevend' doel van 600-1200 ha van de in de G-IHD voorziene leefgebieduitbreiding te realiseren.

Deze doelstelling wordt gebied per gebied scherp gesteld naarmate de concrete potenties voor de soort helder worden bij de uitwerking van de respectievelijke inrichtingsplannen. Tegelijk wordt er over gewaakt dat het totaaldoel voor de SIGMA-gebieden wordt gehaald.

Voor volgende SBZ worden de doelen uit de respectievelijke S-IHD, die in SIGMA-gebied worden gerealiseerd, meegerekend onder het globale SIGMA-doel. Het betreft:

- 1° SBZ-H BE2300044 – Zandleemstreek (Pikhakendonk, Hollaken-Hoogdonk)
- 2° SBZ-H BE2100040 – Grote Nete (Zammelsbroek)
- 3° SBZ-H BE2300006, SBZ-V BE2301235, SBZ-V BE2301336 en (deels) SBZ-V BE2300222 – Zeeschelde (Kalkense Meersen, Paardeweide, Wijmeers, Weijmeerbroek)

Daarnaast wordt ook de leefgebieduitbreiding binnen volgende natuurontwikkelingsgebieden van SIGMA, buiten SBZ, meegerekend voor het SIGMA-doel:

- 1° Bulbierbroek en Potpolder IV (SIGMA-cluster Durme)
- 2° Vallei van de Grote Nete tussen Heist-op-den-Berg en Hulshout
- 3° Varenheuvel-Abroek (Sigma-cluster Kleine Nete)

3.3.1. Voorziene leefgebieduitbreiding gesitueerd binnen SBZ maar niet formeel vastgesteld via het respectievelijke S-IHD-besluit

SBZ-H BE00005 Zandig Vlaanderen Oost

In het S-IHD besluit van de SBZ Zandig Vlaanderen-Oost worden geen expliciete doelen voor kwartelkoning vastgesteld, maar wordt wel vermeld dat gestreefd wordt om de uitbreidingsdoelen van open habitattypes te benutten in functie van een satellietpopulatie.

Tijdens de looptijd van het vorige SBP werd nagegaan hoe deze doelen binnen de SBZ konden worden geplaatst. Bij een verdere ruimtelijke vertaling van de S-IHD-doelen in diverse lokale gebiedsprocessen werden de voorbije jaren 2 zones van een 40-50ha aangeduid, deels binnen maar ook aansluitend buiten SBZ, waar voldoende aaneengesloten leefgebied voor de soort kan ontwikkeld worden: Maarbos en een zone in de Fondatie van Baudelo.

Gelet op het feit dat de afbakening van beide gebieden nog voorwerp uitmaakt van nog niet afgeronde ruimtelijke planningsprocessen is het niet opportuun om in dit SBP al een verdere detailkwantificering te maken. Weliswaar is in Maarbos al begonnen met de inrichting van een eerste zone.

SBZ-V BE222316 Demervallei

Binnen de SBZ Demervallei spoort uitbreiding van het leefgebied samen met het voorziene wetlandherstel in het kader van SIGMA in enerzijds het gebied Achter Schoonhoven en anderzijds het graslandcomplex Kraanrijk/Geysweide/Molenstedebroek. In beide gebieden wordt telkens de ontwikkeling van minstens een 60-80 ha open valleigrasland voorzien.

SBZ-H BE2100040 Grote Nete – Deelgebied 1: Natuurgebied Scheps

Vooraf in de zuidelijke zone in de vallei van de Asbeek is de vereiste landschappelijke openheid al in belangrijke mate aanwezig over een grote aaneengesloten oppervlakte van een 110-120 ha. Daarbinnen zijn overwegend ecologisch waardevolle bloemrijke graslanden aanwezig met overgangen naar vochtigere vegetaties. De aanwezigheid van bomenrijen in het landschap vormen evenwel een aandachtspunt. Ongeveer 70 ha van deze zone is in eigendom en/of beheer van het ANB waar alvast een gepast beheer kan gegarandeerd worden. Aansluitend liggen gronden in beheer bij PIDPA (18 ha) waar PIDPA gebruiksovereenkomsten heeft afgesloten met plaatselijke landbouwers in functie van graslandbeheer.

Momenteel zijn niet alle eigendommen van het ANB voldoende aaneengesloten. Door het gericht verwerven en in gepast beheer nemen van tussenliggende percelen kan vrij snel een aaneengesloten gebied worden bekomen van voldoende omvang waarbinnen het beheer van de graslanden (en houtige vegetatie op de perceelsranden) helemaal op de soort kan worden afgestemd. Binnen de voor kwartelkoning meest geschikte zone liggen nog een 35ha private terreinen.

SBZ-H BE2100026 Kleine Nete – deelgebied 11: Natuurgebied Viersels Gebroekt

Het overstroombaar graslandcomplex van het Viersels Gebroekt is een 100ha groot waarvan de helft reeds in eigendom/beheer is bij Natuurpunt (zij het niet allemaal grasland). De eigendomsstructuur is weliswaar nog vrij versnipperd; wel zijn er al een aantal aaneengesloten blokken van 5 tot 15 ha aanwezig. Mits verdere verwerving van een 15-20 ha aan tussenliggende percelen kan in de westelijke helft van het gebied al een aaneengesloten zone leefgebied van een 40-50-tal ha worden bekomen.

3.3.2. VOORZIENE LEEFGEBIEDUITBREIDING BUITEN SBZ

Grindwinningsproject Elerweerd

Na de winning van industriezand en grind wordt het projectgebied grotendeels ingericht als riviernatuur waarbij in totaal 92 ha voor kwartelkoning geschikt leefgebied is voorzien (habitattypes 6120, 6510 en 6430).

3.4. DOELSTELLINGEN VAN HET SOORTENBESCHERMINGSPROGRAMMA

3.4.1. DOELSTELLING 1: INSTANDHOUDING EN VERBETERING VAN DE KWALITEIT VAN BESTAANDE LEEFGEBIEDEN EN ONTWIKKELING VAN NIEUWE LEEFGEBIEDEN

Uiteraard is de instandhouding van bestaande leefgebieden essentieel. Naast instandhouding van de oppervlakte is ook de instandhouding en zo nodig de verbetering van de kwaliteit van de leefgebieden belangrijk.

Het bijkomend ontwikkelen van leefgebieden van de soort is een essentieel onderdeel van de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen. Het realiseren van de noodzakelijke oppervlakte is weliswaar een proces dat een zekere tijd in beslag zal nemen. Dit proces impliceert het verwerven, inrichten en/of omvormen en beheren van gebieden en dit over een voldoende grote aaneengesloten oppervlakte.

De einddoelstelling van de G-IHD stelt dat 1240- 2450 ha extra leefgebied voor de soort dient ontwikkeld te worden in functie van het vooropgestelde minimum van 100 koppels. Deze vork is afhankelijk van een aaneengesloten of verspreid karakter van het extra te ontwikkelen leefgebied. Indien er grotere oppervlaktel leefgebied worden gecreeerd waar verschillende territoria kunnen clusteren, is er immers netto minder oppervlakte nodig per broedpaar.

Als doelstelling voor dit SBP wordt, analoog aan de algemene doelstelling voor leefgebieduitbreiding in het Vlaams Natura2000-programma, 33% van de voorziene bijkomende oppervlakte vooropgesteld (409-809 ha). Uit de analyse van §3.4.3 uit het achtergrondrapport blijkt dit realistisch. Om deze doelstelling te evalueren worden alle gebieden waarvoor de inrichting gestart is, in rekening gebracht.

3.4.2. DOELSTELLING 2: ACTIEVE BESCHERMING VAN LOKALE BROEDPAREN DOOR AFGESTEMDE BEHEERMAATREGELEN

Omwille van het jaarlijks beperkte aantal kwartelkoningen dat zich vestigt in Vlaanderen, wordt als streefdoel vooropgesteld om binnen de looptijd van dit SBP (5 jaar) 90% van alle in Vlaanderen vastgestelde territoria maximaal te beschermen. Om een duurzame populatie te kunnen opbouwen en te kunnen komen tot een gunstige regionale staat van instandhouding is het immers essentieel iedere kans op broedsucces te benutten.

Zoals eerder aangehaald fluctueren de aantallen roepende mannetjes sterk van jaar tot jaar. Bovendien duiken er regelmatig en totaal onverwacht roepende mannetjes op in gebieden waar de soort reeds lang verdwenen was of nooit eerder werd waargenomen. Omdat roepende mannetjes ook andere mannetjes aantrekken, ontstaan er regelmatig (kleine) clusters van territoria, vaak in geschikte biotopen in natuurgebied maar soms ook in eerder intensieve raaigraslanden en akkers. Het is van belang om op beide situaties te kunnen anticiperen.

3.4.3. Doelstelling 3: Monitoring en inventarisatie

In de gebieden waar in dit SBP populatiedoelstellingen werden gealloceerd (§2.2) en waar reeds geschikt leefgebied aanwezig is, dient structureel een gerichte monitoring te gebeuren. Een gerichte bescherming kan immers pas starten als ook daadwerkelijk geweten is dat de soort aanwezig is in een gebied.

3.4.4. DOELSTELLING 4: VERGROTEN VAN DE WETENSCHAPPELIJKE KENNIS

Een betere monitoring/inventarisatie vormt de basis voor een betere kennis van ecologie en verspreiding. Een beter zicht op de aanwezigheid van roepposten/broedparen zou zich enerzijds rechtstreeks moeten vertalen in een verbeterde bescherming maar ook in het beter begrijpen en typologeren van het soort biotoop dat kwartelkoningen in Vlaanderen verkiezen.

Uit de buitenlandse literatuur is voldoende beschreven in welke types leefgebied kwartelkoningen voorkomen. Dit zijn weliswaar overwegend situaties met vaste populaties waarbij het aspect plaatstrouw kan overheersen op bepaalde suboptimale condities. In Vlaanderen dienen we in eerste instantie nog een eigen vaste populatie te stichten waarbij het leefgebied dan ook optimaal dient te zijn om de vestigingskansen en het broedsucces te maximaliseren. Door zoveel mogelijk territoria te detecteren en vervolgens te typologeren kunnen de leefgebiedvereisten en biotoopvoorkeuren in Vlaamse context worden verfijnd en aanbevelingen geformuleerd naar het (detail)beheer van deze gebieden toe.

Het onderzoek naar kunstmatig geïnduceerde vestiging dat werd uitgevoerd in het kader van het voorgaande SBP kwartelkoning (2015-2020), lijkt het vermoeden te bevestigen dat de erratische vestiging van kwartelkoningen in zekere mate te sturen valt en daarbij bepaalde toevalsfactoren kan corrigeren. Dergelijke geïnduceerde vestiging biedt mogelijk potenties om versneld een eigen Vlaamse populatie te kunnen stichten in gebieden die reeds geschikt zijn en waar een gepast beheer kan gegarandeerd worden. Het is daarom zinvol dit experiment te herhalen over meerdere jaren en daarbij ook de hypothese van plaatstrouw te onderzoeken.

3.4.5. DOELSTELLING 5: KENNISVERGROTING BIJ SPECIFIEKE DOELGROEPEN

Het verhogen van de kennis omtrent de soort bij de beheerders van die gebieden waar de vestiging van een populatie beoogd wordt, is essentieel. Door het verdwijnen van de kwartelkoning als regelmatige broedvogel is de soort bij veel beheerders van de radar verdwenen en wordt er bij beheer van natuurgebieden weinig tot geen rekening meer mee gehouden.

Ook bij reactief beheer is het essentieel dat er niet geïmproviseerd moet worden en dat een plan van aanpak klaar ligt nog voor een territorium wordt vastgesteld.

Het is dan ook essentieel dat naar een aantal specifieke doelgroepen toe een gerichte ondersteuning en communicatie worden uitgewerkt waarbij voldoende informatie wordt gegeven over de soort, haar ecologische vereisten en het delen van ervaringen.

3.4.6. DOELSTELLING 6: COORDINATIE EN COMMUNICATIE

Om de diverse aspecten van dit soortbeschermingsplan op te volgen en af te stemmen wordt een coördinator aangeduid. Tijdens het broedseizoen dient deze coördinator het overzicht te behouden van vastgestelde roepposten en zowel acties en gerichte maatregelen te ondersteunen/coördineren.

Coördinatie wordt als een volwaardige doelstelling in dit SBP opgenomen, om te vermijden dat er her en der losse acties genomen worden zonder onderlinge samenhang, opvolging en ervaringsopbouw.

Vanzelfsprekend dient de coördinator goed te communiceren met de rechtstreekse betrokken partijen zoals beheerders, natuurstudiewerkgroepen, onderzoeksinstellingen, De coördinator stuurt ook de algemene communicatie met betrekking tot het SBP aan.

4. ACTIEPROGRAMMA

De ontwikkeling van een duurzame broedpopulatie van de kwartelkoning in Vlaanderen kan enkel worden bereikt door het gecombineerd en gecoördineerd uitvoeren van verschillende elementen:

- 1° Instandhouding en verbeteren van de kwaliteit van bestaande leefgebieden;
- 2° Ontwikkeling van nieuwe leefgebieden;
- 3° Afstemmen van het beheer op de soort;
- 4° Monitoring;
- 5° Actieve bescherming van gevestigde kwartelkoningen en hun territoria;
- 6° Vergroten van de wetenschappelijke kennis;
- 7° Vergroten van de kennis bij de betrokken actoren;
- 8° Coördinatie.

Dit zijn de noodzakelijke elementen om voldoende leefgebied te creëren en het pad te effenen voor het duurzaam herstel van de populatie.

Een goede uitvoering van deze actiepunten staat of valt met een goede landelijke coördinatie, een adequate voorlichting/ondersteuning bij de betrokken natuurstudiewerkgroepen en beheerders, een goed monitoringsysteem en begeleidend onderzoekstraject.

4.1. BESCHRIJVING VAN DE ACTIES

De acties worden genummerd conform de doelstellingen van het soortenbeschermingsprogramma (zie §2.4) waaraan ze uitvoering geven. Actie 1.1 staat in relatie tot doelstelling 1, actie 3.1 staat in relatie tot doelstelling 3 etc.

Bij iedere actie wordt kort omschreven wat de actie inhoudt. Daarnaast wordt ook indicatief aangegeven welke actoren a priori in beeld komen voor de uitvoering van de respectievelijke actie, wat de prioriteit is, welke instrumenten kunnen worden benut om de actie te realiseren. Tenslotte wordt nagegaan in hoeverre de realisatie van de actie bijkomend budget behoeft bovenop de reeds voorziene budgetten van de beschikbare instrumenten.

4.1.1. ACTIEGROEP 1: INSTANDHOUDING, KWALITEITSVERBETERING EN UITBREIDING VAN DE LEEFGEBIEDEN

Actie 1.1: Instandhouden en kwaliteitsverbetering van de bestaande leefgebieden

De instandhouding van de bestaande leefgebieden, zowel wat oppervlakte als kwaliteit betreft, is uiteraard essentieel als basis voor de ontwikkeling van een duurzame lokale populatie. Het leefgebied dat al geschikt is en wordt bestemd als leefgebied voor kwartelkoning moet dan ook in stand gehouden worden, onafhankelijk of er al voldoende aaneengesloten leefgebied aanwezig is of niet.

Op landschapsniveau wordt bewaakt dat de landschappelijke openheid niet in het gedrang komt door het -indien nodig- verwijderen of regelmatig afzetten van houtige vegetatie. Op perceelsniveau wordt vermeden dat graslanden gaan verruigen door het instellen van een regelmatig maaibeheer.

In de natuurbeheerplannen van de gebieden die als leefgebied voor kwartelkoning worden voorzien, wordt de soort als doelsoort gehonoreerd. De leefgebiedvereisten worden als sturend element meegenomen voor het beheer zodat de instandhouding, zo nodig kwaliteitsverbetering, van het leefgebied gewaarborgd is.

Actoren

Natuurbeheerders.

Prioriteit

Essentieel.

Instrumenten

Natuurbeheerplan.

Budget

De kost van het beheer zit vervat in de budgetten voor de subsidiering van natuurbeheerplannen en in de reguliere budgetten voor het beheer van de terreinen van het ANB.

Actie 1.2 Ontwikkeling van minstens 409 ha extra leefgebied tegen 2026

Het ontwikkelen van bijkomend leefgebied voor kwartelkoning kan op verschillende manieren gebeuren: bestaande percelen in natuurbeheer waar door aangepast beheer leefgebied gecreeerd wordt (omvorming) of andere open ruimte die onder natuurbeheer komt en waar leefgebied wordt gecreeerd (uitbreiding).

Uit de analyse in §3.4.3 van het achtergrondrapport blijkt dat tijdens de looptijd van dit SBP vooral de geplande inrichtingswerken in een aantal SIGMA-gebieden zullen bijdragen aan een significante leefgebieduitbreiding. In de Demervallei werden in het kader van LIFE Delta tijdens de vorige periode reeds de voorbereidende stappen genomen die zullen leiden tot de realisatie van een 30-tal ha bijkomend leefgebied in deze programmaperiode.

In gebieden waar leefgebieduitbreiding vooral gerealiseerd wordt door het in der minne verwerven en/of onder natuurbeheer brengen van percelen, kan worden verwacht dat waar reeds aankoopprojecten lopen in functie van de uitbreiding van bestaande natuurgebieden, op een eigen tempo, ook vooruitgang wordt geboekt. Het betrekken van een grondenbank kan dergelijk proces versnellen gezien met dit instrument ook gericht kan ingezet worden op specifieke ingesloten/tussenliggende percelen. Het onder gepast beheer brengen van deze percelen leidt tot de versnelde realisatie van aaneengesloten blokken in natuurbeheer met een minimale omvang zodat vestiging mogelijk wordt en het populatieherstel op gang kan komen.

Actoren:

ANB (coördinatie), De Vlaamse Waterweg (SIGMA), natuurbeheerders, Vlaamse Landmaatschappij, .

Prioriteit: Essentieel

Instrumenten: SIGMA, natuurinrichting, grondenbank, natuurbeheerplan, Projectsubsidie Natuur,

Budget: Het nodige budget voor leefgebieduitbreiding zit vervat in het voorziene budget voor de realisatie van het geactualiseerde SIGMA-plan, de algemene meerjarenbegroting van het Natura2000-programma en de budgetten voor de projectsubsidie natuur.

4.1.2. Actiegroep 2: Actieve bescherming door afgestemd vegetatiebeheer

Actie 2.1 Verzekeren van een afgestemd vegetatiebeheer van het leefgebied

Het vegetatiebeheer in de kerngebieden dient te worden afgestemd op het verzekeren van een voldoende oppervlakte geschikt leefgebied op het moment dat kwartelkoningen zich kunnen vestigen (begin mei tot begin juli). Als kwartelkoningen zich vestigen, dient het beheer er op gericht te zijn om het broedsucces te maximaliseren. Dit gebeurt a priori door het verlaten van de maaidatum rondom de roepposten en vervolgens het toepassen van een kwartelkoningvriendelijke maaimethode eens de betrokken zone later op de zomer wordt gemaaid.

De mogelijkheid tot uitstel bij vestiging van een kwartelkoning wordt standaard opgenomen in de maaibestekken en/of gebruiksovereenkomsten. Een faunavriendelijke maaimethode (cf. § 4.2.2 in het achtergrondrapport) wordt de standaard.

Op percelen waar nog een verschrallingsbeheer (vroegere maaidatum) aan de orde is, wordt zo mogelijk een gefaseerd maai-beheer ingesteld (cf. § 4.2.2 in het achtergrondrapport). Het verschrallingsbeheer wordt periodiek geëvalueerd en maaidata worden geleidelijk aan verlaat naarmate de verschralling van de vegetatie zich doorzet.

Actoren:

ANB, natuurbeheerders,

Prioriteit:

Hoog

Instrumenten:

Natuurbeheerplannen

Raming benodigd budget voor 5 jaar:

Het budget voor het beheer van de leefgebieden wordt gedekt door de budgetten voor de subsidiering van de natuurbeheerplannen of via de reguliere werking van het ANB.

Actie 2.2 Lokale plannen van aanpak voor reactief beheer uitwerken

Om de vegetatie geschikt te houden als leefgebied voor kwartelkoning is het niet aangewezen om het maaien generiek uit te stellen tot laat op de zomer als de soort toch niet aanwezig is. Gezien er momenteel geen vaste broedpopulatie is in Vlaanderen, kiezen beheerders in de kansrijke gebieden doorgaans voor een reactief beheer met een maaidatum rond 1 juli, die de kans op vestiging hoog houdt maar tegelijk de instandhouding van de vegetatiekwaliteit niet in het gedrang brengt.

Wanneer dan toch eens een kwartelkoning wordt vastgesteld, wordt het beheer bijgestuurd en de eerste snede uitgesteld om een eventueel koppel alle kansen te bieden op broedsucces. Gelet op het feit dat er bij een late vestiging vaak niet veel tijd overblijft tussen de eerste waarneming en de vooropgestelde maaidatum is er op dat moment geen

tijd voor improvisatie; een concreet plan van aanpak voor 'rapid response' dient voorhanden en wordt op dergelijke momenten meteen uitgerold.

Dergelijk plan van aanpak, op maat van ieder gebied, maakt het mogelijk om in de huidige situatie (onregelmatig en laat opduiken van roepende vogels in combinatie met een overgangsbeheer op vele percelen) het maaibeheer tijdig te kunnen voeren en tegelijk voorbereid te zijn op de vestiging van een kwartelkoning. Het vereist een goede terugkoppeling tussen diegenen die de inventarisatie/monitoring op zich nemen (zie ook verder actie 3.1 en actie 3.3) en zij die verantwoordelijk zijn voor het beheer.

Met deze actie wordt niet beoogd dat er een zeker product wordt gecreeerd. Wel is het van belang dat de verantwoordelijke voor het beheer van een gebied zich bewust is dat bij de keuze voor een 'niet-optimaal' kwartelkoningbeheer enkele randvoorwaarden essentieel zijn:

1° Zorg voor een regelmatige (nachtelijke) monitoring tijdens de vestigingsfase zodat de kans dat een kwartelkoning zich ongemerkt vestigt minimaal is;

2° Wees voorbereid dat het beheer kan moeten worden bijgestuurd en dat de tijd daarvoor heel kort kan zijn;

3° Communiceer deze optie op voorhand met de uitvoerders van het beheer.

Actoren:

ANB, natuurbeheerders, natuurstudiewerkgroepen, ...

Prioriteit:

Hoog

Instrumenten:

nvt

Raming benodigd budget voor 5 jaar:

Deze actie behoeft niet meteen te leiden tot een tastbaar product. Belangrijker is dat op het terrein jaarlijks concrete afspraken worden gemaakt/bevestigd voor het broedseizoen en een concrete modus operandi is afgesproken om bij aanwezigheid van een kwartelkoning op een snelle en vlotte manier het beheer te kunnen afstemmen.

Actie 2.3 Subsidie nestbescherming

Binnen terreinen in natuurbeheer kan verwacht worden dat het beheer wordt afgestemd op de aanwezigheid van de soort. Wanneer de soort zich vestigt in landbouwgewassen, is een vergoeding aan de landbouwer billijk als het verzekeren van het broedsucces zou gepaard gaan met het verlies van opbrengst.

Als actie onder het vorige SBP werd een subsidie nestbescherming uitgewerkt die ad-hoc en op basis van vrijwilligheid kan ingezet worden wanneer een kwartelkoningterritorium wordt vastgesteld op landbouwpercelen, of als landbouwpercelen onderdeel uitmaken van geschikt leefgebied in een straal tot 250m rond een roepst.

Gelet op het feit dat kwartelkoning plaatstrouw vertoont, is het belangrijk elke kans te grijpen die zich voordoet om broedsucces te realiseren in Vlaanderen. Het is daarom belangrijk de subsidie voor nestbescherming te behouden als vangnet. Enerzijds biedt ze

de mogelijkheid om territoria in het landbouwgebied veilig te stellen, anderzijds kan ze ondersteunend werken voor territoria in natuurgebied waar de eigendomstoestand rondom de roeppost versnipperd is en een maa-uitstel op aangrenzende of tussenliggende landbouwpercelen de kans op broedsucces kan helpen verhogen.

Actoren:

ANB, natuurstudiewerkgroepen, natuurbeheerders, landbouwsector.

Prioriteit:

Hoog

Instrumenten:

Subsidie nestbescherming.

Raming benodigd budget voor 5 jaar:

A rato van 5.000€ per jaar: 25.000 euro.

4.1.3. Actiegroep 3: Monitoring en inventarisatie

Actie 3.1 Gerichte monitoring in de actiegebieden van het SBP

In de gebieden waar in dit SBP populatiedoelstellingen werden gealloceerd (§2.2) en waar reeds geschikt leefgebied aanwezig is, dient structureel een gerichte monitoring te gebeuren. Daarbij worden alle actiegebieden van het SBP kwartelkoning (als er al potentieel leefgebied aanwezig is) regelmatig bezocht tijdens de vestigingsfase (half mei – eind juni). In deze gebieden is het essentieel dat alle roepposten worden opgemerkt zodat vervolgens een passend beheer kan worden ingesteld.

Initiatieven om de alertheid voor de soort te verhogen, worden idealiter in de bestaande communicatiekanalen rond het project Bijzondere Broedvogels Vlaanderen (BBV) of lokale inventarisatie/monitoringsprojecten geïntegreerd. Per actiegebied worden contactpersonen voor inventarisatie en beheer opgesteld; samen met de coördinatoren van BBV wordt bekeken hoe de communicatie praktisch en vlot kan worden georganiseerd naar deze verruimde groep.

Actoren:

ANB, INBO en Natuurpunt Studie (coördinatie Bijzondere Broedvogels Vlaanderen), lokale natuurstudiewerkgroepen, terreinbeheerders.

Prioriteit:

Essentieel.

Instrumenten:

Communicatie rond het Monitoringsproject Bijzondere Broedvogels Vlaanderen, www.waarnemingen.be,

Raming benodigd budget voor 5 jaar:

Vervat in de huidige werking rond BBV of lokale monitoringsinitiatieven in natuurgebieden.

Actie 3.2 Inventarisatie van territoria buiten de actiegebieden

Territoria buiten de actiegebieden worden uiteraard ook in kaart gebracht via het BBV-project maar het is niet opportuun om overal buiten de actiegebieden een structurele

monitoring op te zetten. Er kan verwacht worden dat de aandacht voor territoria in potentieel geschikte natuurgebieden en landbouwlandschappen meelift met de specifieke extra aandacht die via de communicatie in het kader van actie 3.1 wordt verspreid.

Als de soort wordt opgemerkt, wordt het broedgeval uiteraard verder opgevolgd met het oog op het maximaliseren van het broedsucces cf. de acties beschreven onder actiegroep 2.

Actoren:

ANB (coördinatie), INBO/Natuur.Studie (BBV-coördinatie), Natuur.Studie (beheerder van www.waarnemingen.be), terreinbeheerders, kwartelkoningcoach,

Prioriteit:

Medium

Instrumenten:

www.waarnemingen.be, BBV-communicatie, .

Raming benodigd budget voor 5 jaar:

Geen specifiek budget vereist.

Actie 3.3 Vlotte doorstroming van waarnemingen

Met behulp van de specifieke communicatie in het kader van BBV en de algemene communicatie zoals beschreven onder actie 6.2 zal de aandacht voor kwartelkoning in Vlaanderen toenemen. In deze communicatie zal ook gevraagd worden om waarnemingen van kwartelkoning centraal te registreren via www.waarnemingen.be.

Met de beheerders van dit portaal worden parallel afspraken gemaakt om broedverdachte waarnemingen van de soort op een vlotte en vertrouwelijke manier te delen met de coördinator van het SBP en de kwartelkoningcoach zodat de nodige beschermingsacties snel en vlot kunnen worden uitgerold in samenwerking met de betrokken beheerders van het gebied.

Actoren:

ANB (coördinatie), Natuur.Studie (beheerder van www.waarnemingen.be), natuurstudiewerkgroepen, natuurbeheerders, INBO, kwartelkoningcoach, .

Prioriteit:

Essentieel

Instrumenten:

www.waarnemingen.be, BBV-communicatie,

Raming benodigd budget voor 5 jaar:

Geen specifiek budget vereist.

4.1.4. Actiegroep 4: Vergroten van de wetenschappelijke kennis

In Vlaanderen is tot dusverre nauwelijks professioneel wetenschappelijk onderzoek verricht naar de kwartelkoning. De aanpak ter bescherming van de kwartelkoningen steunt dan

ook sterk op de resultaten en aanbevelingen van buitenlandse studies. Lopende onderzoeken in het buitenland worden uiteraard verder opgevolgd, zodat relevante nieuwe inzichten meteen kunnen vertaald worden naar Vlaanderen.

Het is wenselijk om gedurende de looptijd van dit programma iedere kans aan te grijpen om specifieke informatie te verzamelen over het gedrag, leefgebiedgebruik en plaatstrouw van de soort in Vlaanderen

Actie 4.1 Onderzoek naar de mogelijkheid tot kunstmatige vestiging van een duurzame populatie door het afspelen van lokgeluid

Gezien er in Vlaanderen de afgelopen 30 jaar amper sprake was van een eigen populatie kwartelkoningen op basis van rekrutering van hier geboren vogels, zijn we minstens de komende jaren overgeleverd aan de toevallige vestiging van vogels uit andere streken.

In het kader van het vorige SBP kwartelkoning (2016-2020) werd in de IJzervallei nagegaan of de vestiging van kwartelkoningen kan geïnduceerd worden door het afspelen van lokgeluid. Dit met de bedoeling ze te verleiden zich in het gebied te vestigen op een plek waar geschikt leefgebied aanwezig is en het beheer volledig kan worden afgestemd in functie van het broedsucces. Dit bleek te lukken.

De finaliteit van dergelijk onderzoek/experiment is om de vestiging van een duurzame broedpopulatie te bespoedigen en te sturen naar die gebieden die er helemaal klaar voor zijn. Indien er een goed broedsucces kan gerealiseerd worden, kan worden verwacht dat de vogels het jaar nadien spontaan terugkomen en dan dienen alle randvoorwaarden naar monitoring en beheer opnieuw verzekerd te kunnen worden.

Om de zeggingskracht van het experiment te verhogen en risico's (bv. onvoorziene zomeroverstromingen) te spreiden, is het aangewezen het experiment in meer dan 1 gebied uit te voeren en in hetzelfde gebied minstens 1 keer te herhalen.

Om na te kunnen gaan in hoeverre het dezelfde vogels zijn die terugkeren is het ringen van de kwartelkoningen (adulten en jongen) noodzakelijk (zie actie 3.2).

Actoren:

ANB (coördinatie), INBO, terreinbeheerders, natuurstudiewerkgroepen, kwartelkoningcoach,

Prioriteit:

Medium

Instrumenten:

Studieopdracht uit te besteden.

Raming benodigd budget:

Het uitvoeren van het experiment wordt geraamd op 40.000€ per jaar per gebied. Er wordt budget voorzien voor 2 jaar, waarbij kan verwacht worden dat de kost voor het 2de jaar iets lager ligt (materiaal reeds aangeschaft in het 1ste jaar), geraamd 30.000€. De kostprijs van dit onderzoek wordt aldus begroot op 140.000€.

Actie 4.2 Onderzoek naar dispersie en plaatstrouw

Om de beschermingsmaatregelen te kunnen evalueren is onderzoek naar dispersie en plaatstrouw aangewezen. Om na te gaan of dezelfde vogels (adulten en jongen) terugkeren na het succesvol broeden, is het vangen, ringen en hervangen van de kwartelkoningen noodzakelijk. Buitenlandse ervaring (ringonderzoek, telemetrieonderzoek,) leert dat de

adulte vogels een korte manipulatie tijdens het broedseizoen verdragen en het broedproces vervolgens gewoon verderzetten.

Op basis van vangst-hervangst-onderzoek in het buitenland werd vastgesteld dat een groot deel van de jongen en van de adulte mannetjes wordt teruggevangen binnen een straal van 10km rond het territorium van het vorige jaar. Momenteel gaan we er van uit dat dit scenario zich ook in Vlaanderen zal voltrekken en via dit mechanisme een eigen populatie kan worden uitgebouwd. Er is evenwel geen sluitende zekerheid dat dat ook effectief zo is.

Om een volledig zicht te hebben op wat zich afspeelt, is het niet opportuun om de focus bij dergelijk onderzoek op 1 enkel gebied te leggen. Dezelfde vogels kunnen namelijk terugkeren en zich het volgende jaar enkele kilometers verderop vestigen. Als minimumschaal lijkt een grote riviervallei dan ook aangewezen (Schelde, Demer, IJzer, ...), gelet op het feit dat potentiële leefgebieden er zich doorgaans op relatief dichte afstand van elkaar bevinden. Indien haalbaar wordt dit naar schaal Vlaanderen opgeschaald. Het is immers belangrijk om een zicht te krijgen op de mate van uitwisseling tussen de verschillende gebieden.

Actoren:

Ringcentrale van het KBIN en netwerk van vogelringers, INBO, terreinbeheerders, kwartelkoningcoach, ANB.

Prioriteit:

Medium

Instrumenten:

Nvt

Raming benodigd budget voor 5 jaar:

Nvt

Actie 4.3 *Verzamelen van metadata over vestigingsfactoren en biotoopvoorkeuren*

Zolang de populatie kwartelkoning in Vlaanderen te klein en in voorkomen (ruimte en tijd) te onvoorspelbaar is, is het niet mogelijk om binnen de looptijd van dit SBP gericht veldonderzoek in te plannen. Via de soortencoach (actie 5.1) wordt beoogd om ad-hoc zoveel mogelijk relevante metadata bij iedere vastgestelde roeppost te documenteren. Hiermee is het mogelijk om na het aflopen van het SBP een evaluatie te maken van de vastgestelde territoria (onderscheid roeppost, mogelijk broedgeval, zeker broedgeval, ..), bepaalde generieke kenmerken van de gekozen territoria te kunnen evalueren (vegetatietype, vochttoestand, beheeraspecten, landschap, ..) en een insteek te bieden in kritische succesfactoren waar in de toekomst op dient ingezet.

De te verzamelen metadata baseren zich op de leefgebiedvereisten cf. de LSVI-tabellen, aangevuld met bijkomende parameters over het beheer, het landschap, weersomstandigheden in binnen- en buitenland. In functie van bijkomend te documenteren parameters wordt door het ANB bij de start van het SBP aan het INBO een advies gevraagd.

Actoren:

ANB, kwartelkoningcoach, terreinbeheerders, INBO

Prioriteit:

Hoog

Instrumenten:

Nvt

Raming benodigd budget voor 5 jaar:

Het verzamelen en documenteren van de metadata zit vervat in het takenpakket van de kwartelkoningcoach (actie 5.1).

4.1.5. Actiegroep 5: Kennisvergroting bij specifieke doelgroepen

Actie 5.1 Aanstellen van een kwartelkoningcoach

De kwartelkoning is als regelmatige broedvogel al enige tijd verdwenen uit Vlaanderen. Hierdoor is er bij vele beheerders van potentieel leefgebied enerzijds niet altijd de reflex om met de mogelijke vestiging van de soort rekening te houden, anderzijds weinig ervaring hoe het beheer af te stemmen als er zich dan toch eens een roepende kwartelkoning opduikt in het gebied.

Een kwartelkoningcoach wordt aangesteld om op afroep bij ieder vastgesteld territorium in Vlaanderen betrokken beheerders en natuurstudiewerkgroepen te ondersteunen bij de opvolging van het mogelijk broedgeval. Op deze manier wordt verzekerd dat ieder broedgeval met de best beschikbare expertise wordt omkaderd. Tegelijk biedt deze ondersteuning de kans voor beheerders om ervaring op te doen met de ecologie van de soort en het beheer in functie van de soort. Op deze manier krijgen het lokale beheerteam en ondersteunende natuurstudiewerkgroepen deze expertise zelf in de vingers zodat de noodzaak voor dergelijke coaching op termijn kan wegvallen.

Ingeval territoria worden vastgesteld buiten natuurgebieden, zoekt de kwartelkoningcoach samen met de betrokken landbouwers en lokale actoren naar mogelijkheden om een eventueel mogelijk broedgeval te beschermen, bijvoorbeeld via de nestbeschermingssubsidie uit actie 2.3.

De kwartelkoningcoach maakt na het broedseizoen voor ieder territorium een bondig verslag op met de feitelijke vaststellingen, de ondernomen acties te velde, ervaren knelpunten en een typologie van het territorium (vegetatiesamenstelling, vegetatiestructuur, waterpeilen, beheer,) en geeft hiermee uitvoering aan actie 4.3.

Tevens wordt in het takenpakket van de kwartelkoningcoach voorzien om vanuit de expertise ondersteuning te bieden bij sensibilisatieacties, in het bijzonder actie 5.2 'gerichte voorlichting'.

Actoren:

ANB (aanstellen soortencoach, coordinatie), terreinbeheerders, INBO,

Prioriteit:

Hoog

Instrumenten:

/

Raming benodigd budget voor 5 jaar: 100.000€ - dit budget kan opgesplitst worden in een deel vaste kost en in een deel variabele interventiekost (bv. per opgevolgd territorium/cluster).

Actie 5.2 Gerichte voorlichting naar terreinbeheerders en andere betrokken actoren

Een goede en praktische uitvoering van dit beschermingsplan staat of valt met een goede voorlichting, zowel naar terreinbeheerders als naar betrokken landbouwers, particulieren en andere grondgebruikers.

De uitvoering van de beschermingsmaatregelen gaat hand in hand met een voorlichtingscampagne met aandacht voor praktische aspecten met betrekking tot de ecologie van de kwartelkoning, de inventarisatiemethodes en het gewenste passend beheer. Specifieke aandacht dient uit te gaan naar de motivatie en promotie van faunavriendelijk maaien.

Per doelgroep wordt een beknopte brochure gemaakt die op zijn minst digitaal ter beschikking wordt gesteld. Daarbij kan ook aandacht gegeven worden aan andere soorten die evenzeer baat hebben bij faunavriendelijk maaien en die frequenter aanwezig zijn, wat de aanbevelingen ook concreter en herkenbaarder maakt voor bv. landbouwers die het maai-beheer uitvoeren.

De opmaak van een draaiboek/beslissingsboom 'wat te doen bij het voorkomen van de kwartelkoning' voor terreinbeheerders en natuureigenaars, kan hier ook onder begrepen worden en een inspiratie bieden voor de concrete lokale uitwerking van actie 2.2.

Actoren:

ANB (coördinatie), kwartelkoningcoach, terreinbeheerders,

Prioriteit:

Hoog

Instrumenten:

Brochures, flyers, artikels, nieuwsbrieven,

Raming benodigd budget voor 5 jaar:

De opmaak van de brochures zit vervat in het (voorbereidend) werk van de kwartelkoningcoach. Voor eventuele concrete producten (drukwerk e.d.) wordt een beperkt budget voorzien van 10.000€.

Actie 5.3 Kennisuitwisseling stimuleren tussen beheerders van actiegebieden

Om de beheerders van de actiegebieden voor de soort voldoende te sensibiliseren en te informeren is het organiseren van een workshop kwartelkoningbeheer opportuun. Hierbij kan de ecologie van de kwartelkoning, de inventarisatiemethodes en het gewenste beheer uit de doeken worden gedaan. Dit is voornamelijk nuttig voor de effectieve beheerders op het terrein waarbij ook onderlinge informatie-uitwisseling rond beheerkwesaties een belangrijke doelstelling is.

Actoren:

ANB (coördinatie), terreinbeheerders (landbouw + natuur), Inverde

Prioriteit:

Middel

Instrumenten:

Workshop, terreinbezoek, .

Raming benodigd budget voor 5 jaar:

€ 10.000

4.1.6. *Actiegroep 6: Coördinatie en communicatie*

Actie 6.1 *Aanstellen van een coördinator voor het SBP*

Voor de realisatie van de beoogde acties en hun onderlinge afstemming is een duidelijk aanspreekpunt en een goede coördinatie essentieel. Hoewel een aantal acties reeds gedekt is door lopende processen (SIGMA, LIFE, BBV,) is voor het bewaken van het overzicht en de samenhang tussen de verschillende acties het aanstellen van een project-/programmacoördinator noodzakelijk.

Deze coördinator fungeert daarnaast als aanspreekpunt voor de verschillende partijen, behoudt het overzicht over het onderzoek en de trends van de soort in binnen- en buitenland, houdt een vinger aan de pols met betrekking tot nieuwe inzichten over beheer- en beschermingsmaatregelen en stuurt de kwartelkoningcoach aan. De coördinator rapporteert over de voortgang van het SBP.

Actoren:

ANB (coördinatie)

Prioriteit

Essentieel

Instrumenten:

Niet van toepassing.

Raming benodigd budget voor 5 jaar:

Te realiseren binnen bestaand personeelskader van het ANB.

Actie 6.2 *Algemene communicatie*

Voor een soort zoals de kwartelkoning, die vrij iconisch is voor het leefgebied waar hij voorkomt, is een algemene laagdrempelige communicatie omtrent het nemen van maatregelen gewenst. Dit kan het algemene draagvlak voor maatregelen ten gunste van de soort verhogen en ook naar het grote publiek een verduidelijking bieden voor de genomen maatregelen in bepaalde gebieden (bv. verwijderen van populierenaanplantingen in valleigebieden).

We denken hier enerzijds aan een algemene toelichting van het SBP, de krachtlijnen en acties via bv. een specifieke pagina binnen de website van ANB en aanvulling van de informatie op <https://www.ecopedia.be/dieren/kwartelkoning>. Anderzijds meer gebiedsspecifiek via toelichting op informatiepanelen in de actiegebieden, in

projectnieuwsbrieven of op projectwebsites. Goede resultaten worden in de schijnwerpers geplaatst.

Actoren:

ANB (coördinatie), terreinbeheerders, natuurstudiewerkgroepen, .

Prioriteit:

Middel

Instrumenten:

Website ANB, ecopedia, nieuwsbrieven, infopanelen in actie/projectgebieden

Raming benodigd budget voor 5 jaar:

Jaarlijks wordt een beperkt budget van 3.000€ voorzien, samen € 15.000 voor de looptijd van het SBP.

4.2. FASERING EN FINANCIËEL OVERZICHT

De fasering van de acties wordt gekoppeld aan een begroting van de noodzakelijke financiële middelen. Niet voor alle acties zijn extra financiële middelen noodzakelijk. Deels kunnen ze gerealiseerd worden door het verleggen van de focus bij de overheden en natuurbeheerders.

Van groot belang op korte termijn is het verder integreren van de kwartelkoning als doelsoort in beheerplannen in de actiegebieden en het voortzetten van de subsidie nestbescherming voor de kwartelkoning. Verder is het belangrijk om de ontwikkeling van bijkomend leefgebied verder te zetten en zo veel mogelijk uit te voeren binnen de looptijd van het SBP.

In Tabel 1 worden de acties samengevat met hun relatieve prioriteit, te betrekken actoren, timing en raming.

Tabel 1. Fasering en financieel overzicht van de verschillende acties

	Instandhouden en kwaliteitsverbetering van de bestaande leefgebieden	Natuurbeheerders , ANB		Essentieel	Budget is reeds voorzien binnen de reguliere middelen voor de subsidiëring van natuurbeheerplannen of via de reguliere werking van het ANB.
1.1	Ontwikkelen van nieuwe leefgebieden	ANB, DVW (Sigma), natuurbeheerders	VLM	Essentieel	Budget voor leefgebieduitbreiding zit vervat in het budget voor de realisatie van het geactualiseerde Sigmaplann, de algemene meerjarenbegroting van het Natura2000-programma en op kleinere schaal ook de budgetten voor de projectsubsidie natuur (PSN).
2.1	Verzekeren van een afgestemd vegetatiebeheer	ANB	Natuurbeheerders	Hoog	Budget is reeds voorzien binnen de reguliere middelen voor de subsidiëring van natuurbeheerplannen of via de reguliere werking van het ANB.
2.2	Lokale plan van aanpak uitwerken	ANB	Natuurbeheerders, natuurstudiewerkgroepen	Hoog	Geen budget vereist – actie behelst vooral het maken van goede afspraken.
2.3	Subsidie nestbescherming	ANB	Natuurstudiewerkgroepen, natuurbeheerders, landbouwsector	Hoog	5.000€ 5.000€ 5.000€ 5.000€ 5.000€ 25.000€
3.1	Gerichte monitoring in de actiegebieden	ANB	INBO, Natuurpunt Studie, Natuurstudiewerkgroepen, natuurbeheerders	Essentieel	Deze actie beoogt de bestaande werking rond bijzondere broedvogelmonitoring of lokale monitoringsinitiatieven in natuurgebieden te verfijnen en behoeft geen specifiek budget.
3.2	Inventarisatie van territoria buiten de actiegebieden	ANB	INBO, Natuurpunt Studie, Natuurstudiewerkgroepen, natuurbeheerders	Medium	Geen specifiek budget vereist, lift mee op de gerichte communicatie in het kader van actie 3.1.
3.3	Vlotte doorstroming van waarnemingen	ANB	Natuurpunt Studie, INBO, terreinbeheerders, natuurstudiewerkgroepen, kwartelkoningcoach	Essentieel	Geen specifiek budget vereist, deze actie vergt het maken van goede afspraken.

	Opdrachtomschrijving	Trekkers	Anderes betrokkenen	Prioriteit					
4.1	Onderzoek naar kunstmatige vestiging	naar ANB	INBO, natuurbeheerders, natuurstudiewerkgroepen	Medium		140.000€	140.000€		
4.2	Onderzoek naar dispersie plaatstrouw	naar ANB en	KBIN (ringcentrale), INBO, terreinbeheerders, kwartelkoningcoach	Medium	Geen specifiek budget vereist.			/	
4.3	Verzamelen metadata over vestigingsfactoren en biotoopvoorkeuren	van ANB	INBO, terreinbeheerders, kwartelkoningcoach	Hoog	Het verzamelen en documenteren van de metadata zit vervat in het takenpakket van de kwartelkoningcoach – zie actie 5.1.			/	
5.1	Aanstellen van een kwartelkoningcoach	van ANB	Natuurbeheerders, INBO	Hoog	20.000€ per jaar, als opdracht over 5 jaar op te starten in jaar 1			100.000€	
5.2	Gerichte voorlichting naar terreinbeheerders en betrokken actoren	van ANB	Kwartelkoningcoach, natuurbeheerders, Inverde	Hoog	De inhoudelijke insteek maakt deel uit van het takenpakket van de kwartelkoningcoach. Voor concrete producten (brochures e.d.) wordt een budget van 10.000€ voorzien.			10.000€	
5.3	Kennisuitwisseling tussen beheerders	van ANB	Terreinbeheerders, Inverde	Medium		€2.000	€2.000	€3.000	10.000€
6.1	Aanstellen van een coördinator	van ANB	/	Essentieel	Vervat binnen de reguliere personeelskost van het ANB.				
6.2	Algemene communicatie	van ANB	Terreinbeheerders, natuurstudiewerkgroepen, kwartelkoningcoach	Medium		3.000€	3.000€	3.000€	15.000€
TOTAAL van de kosten van het SBP buiten de reguliere middelen									€300.000

5. EVALUATIE EN MONITORING

Voortgangscntrole en evaluatie hebben zowel betrekking op de evaluatie van het SBP (het opnemen van de voorgestelde acties tegen de vooropgestelde timing, het al dan niet bereiken van de doelstellingen) als op het niveau van de monitoring van de populaties. In dit deel van het SBP volgt een toelichting over de wijze waarop deze voortgangscntrole en evaluatie wordt voorzien.

De voortgangscntrole/evaluatie richt zich op drie aspecten:

- 1° De uitvoering van de acties voorzien in het SBP;
- 2° De monitoring van de populatie (aantallen en verspreiding);
- 3° De relatie tussen beide + de relatie met algemene tendensen van de soort of occasionele influxen.

5.1. VOORTGANGSCNTROLE EN EVALUATIE VAN HET SBP

De uitvoering van het SBP dient in de programmaperiode van 5 jaar opgevolgd te worden. Voortgangscntrole is enerzijds een continu lopend proces, anderzijds is een effectieve evaluatie gewenst op welbepaalde momenten. Een tussentijdse evaluatie wordt voorzien na jaar 2, om na te gaan of alle acties op schema zitten en zo nodig bijgestuurd moeten worden. Een eindevaluatie wordt gemaakt na afloop van het SBP.

Over algemene, niet-gebiedsspecifieke acties wordt globaal gerapporteerd.

Gebiedsspecifieke acties worden voor ieder afzonderlijk actiegebied geëvalueerd. Hoewel globaal de leefgebieduitbreiding op schema zit, dient er over gewaakt dat aanzienlijke vooruitgang in een aantal gebieden geen stagnatie in andere gebieden maskeert. In het bijzonder waar er nog een grote inspanning dient geleverd. Ingeval het gaat om gebieden binnen Speciale Beschermingszones kan daarvoor afstemming gezocht worden met de initiatieven die de opvolging van de S-IHD voor de SBZ opvolgen, om overlap met het lokale overlegproces in het kader van de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen te vermijden.

Hieronder wordt voor iedere actie een voorstel van indicator(en) weergegeven die kunnen worden gebruikt om bij de evaluatie te toetsen.

Actie 1.1 - Instandhouding van de bestaande leefgebieden:

- Instandhouding leefgebied verzekerd door natuurbeheerplan?

Actie 1.2 Ontwikkelen van nieuwe leefgebieden:

- Aantal hectare bijkomend leefgebied gecreeerd of potentieel leefgebied onder passend beheer gebracht conform het algemeen kader van wat onder uitbreiding van nieuw leefgebied valt;
- Voorbereidingen opgestart om voorziene uitbreiding van het leefgebied in een volgende programmaperiode te realiseren.

Actie 2.1 Verzekeren van een afgestemd vegetatiebeheer van de leefgebieden

- Kwartelkoningvriendelijk beheer (maaidatum, maaimethode) ingesteld?

Actie 2.2 Lokaal plan van aanpak voor reactief beheer uitgewerkt

- Analyse per actiegebied: afspraken gemaakt / draaiboek aanwezig om bij vaststellen van een territorium het beheer snel af te stemmen.

Actie 2.3 Subsidie nestbescherming

- Subsidie nestbescherming tijdig gelanceerd en gecommuniceerd;
- Aantal nesten waarvoor een vergoeding werd voorzien.

Actie 3.1 Jaarlijkse monitoring in de actiegebieden

- Regelmatige en gerichte monitoring vindt plaats (in de actiegebieden waar reeds voldoende geschikt leefgebieden voorhanden is);
- Aantal vastgestelde territoria binnen de actiegebieden.

Actie 3.2 inventarisatie buiten de actiegebieden

- Afspraken zijn gemaakt voor vlotte informatiedoorstroming vanuit www.waarnemingen.be bij het vaststellen van territoria;
- Aantal vastgestelde territoria buiten de actiegebieden;
- Aantal territoria buiten de actiegebieden waar nestbeschermingsacties werden ondernomen.

Actie 3.3 Vlotte doorstroming van waarnemingen

- Afspraken zijn gemaakt met INBO en Natuurpunt-Studie om inventarisatoren in het kader van BBV op het gepaste moment extra aan te sporen gericht op stap te gaan in de kansrijke gebieden?;
- Afspraken zijn gemaakt voor vlotte informatiedoorstroming vanuit www.waarnemingen.be bij het vaststellen van territoria?

Actie 4.1 Onderzoek naar kunstmatige vestiging door het afspelen van lokgeluid

- Onderzoek opgestart/uitgevoerd.
- Aantal roepende mannetjes gevestigd na lokking.
- Broedsucces als gevolg van de aanlokking.

Actie 4.2 Onderzoek naar dispersie en plaatstrouw

- Aantal geringde adulte en jonge kwartelkoningen t.h.v. de territoria.
- Aantal terugmeldingen.

Actie 4.3 Verzamelen van metadata met betrekking tot vestigingsfactoren en biotoopvoorkeuren

- INBO-advies m.b.t. te verzamelen metadata beschikbaar;
- Jaarverslag met beschrijving van de interventies / metadata van de vastgestelde en opgevolgde territoria beschikbaar.

Actie 5.1 Aanstellen van een kwartelkoningcoach

- Kwartelkoningcoach aangesteld en operationeel;
- Aanstelling van de kwartelkoningcoach gecommuniceerd naar beheerders en natuurstudiewerkgroepen in de actiegebieden;
- Afspraken zijn gemaakt voor vlotte informatiedoorstroming naar de kwartelkoningcoach bij het vaststellen van territoria (zie ook actie 6.2 en 6.3);
- Aantal interventies / ondersteuningsopdrachten;
- Jaarverslag met beschrijving van de interventies / metadata van de vastgestelde en opgevolgde territoria beschikbaar.

Actie 5.2 Gerichte voorlichting naar terreinbeheerders en andere betrokken actoren

- Ondernomen voorlichtingsacties;

- Aanstelling van de kwartelkoningcoach gecommuniceerd naar beheerders en natuurstudiewerkgroepen in de actiegebieden.

Actie 5.3 Kennisuitwisseling stimuleren tussen beheerders van actiegebieden

- Ondernomen voorlichtingsacties;
- Aanstelling van de kwartelkoningcoach gecommuniceerd naar beheerders en natuurstudiewerkgroepen in de actiegebieden.

Actie 6.1 Aanstellen van een coördinator

- Coördinator aangesteld.

Actie 6.2 Algemene communicatie

- Aantal en aard van ondernomen communicatie-initiatieven.

5.2. MONITORING EN INVENTARISATIE

5.2.1. MONITORING – ALGEMENE METHODIEK

De kwartelkoning kan het best worden vastgesteld en geteld door het aantal roepende territoriale mannetjes na te gaan. Hoewel inventarisatie door middel van het zoeken naar roepposten steeds een bepaalde onzekerheid met zich meebrengt, is dit de internationaal aanvaarde en best beschikbare methode. Zichtwaarnemingen van de soort zijn door de verborgen leefwijze zeldzaam, zeker tijdens het broedseizoen. De ver dragende en onmiskenbare roep van de soort is vooral 's nachts te horen met hogere intensiteit rond zonsopgang en zonsopgang. Zodra er een paarband is, neemt de roepactiviteit van de mannetjes evenwel sterk af.

De beste periodes voor de inventarisatie zijn 's morgens net voor zonsopgang en 's avonds vanaf zonsopgang tot twee uur na zonsopgang. De soort roept in vele gevallen ook de volledige nacht door. Bij voorkeur wordt geïnventariseerd op windstille en droge avonden/nachten, gezien de roepactiviteit dan hoger is, maar vooral ook omdat de afstand waarop de soort hoorbaar is dan groot kan zijn (tot 1 km) wat een efficiënte screening van het gebied vergemakkelijkt.

Het geluid van de kwartelkoning is vaak moeilijk precies te lokaliseren. Het kan op windstille avonden ver en luid klinken waardoor de vogel dichterbij lijkt te zitten dan dit in werkelijkheid het geval is. Dit kan leiden tot een verkeerde interpretatie of het verkeerd lokaliseren van de roepposten. Het is dan ook aangewezen om op verschillende plaatsen te luisteren en zo via kruispeiling te proberen om de exacte roeplek zo nauwkeurig mogelijk te bepalen.

Het afspelen van de roep van de soort kan deze ertoe bewegen om te antwoorden en zo de inventarisatie te vergemakkelijken. In vele gevallen is een spontaan roepende vogel te horen bij gerichte inventarisaties. Individuele roepende kwartelkoningen zijn soms niet zo actief als op locaties waar meerdere vogels aanwezig zijn; het kortstondig afspelen van de lokroep kan in zo'n gevallen een optie zijn. Het veelvuldig en langdurig gebruik van lokgeluid bij inventarisatie is evenwel niet noodzakelijk en wordt ten stelligste afgeraden. Dit kan immers verstorend werken waarbij de vogel op de geluidsbron afkomt en de precieze locatie van de roeppost ook niet meer kan worden bepaald.

Standaard wordt voor de basismonitoring van de kwartelkoning gewerkt met twee inventarisatierondes per seizoen in gebieden die potentieel voor kwartelkoning geschikt zijn. De beste periodes hiervoor zijn eind mei en vanaf de derde week van juni (cf. SOVON Broedvogelmethodiek, van Dijk & Boele, 2011). De eerste periode voornamelijk in functie

van het maaiseizoen dat veelal start half juni. De tweede monitoringsronde dient voornamelijk voor late vestigingen en een tweede broedronde. Indien er indicaties zijn van een influx, is het aangewezen om op dat moment nog een extra inventarisatieronde te doen.

Wanneer de aanwezigheid van roepende mannetjes wordt vastgesteld, worden de roepposten en de territoria zo snel en nauwkeurig mogelijk afgebakend, wordt contact gelegd met de terreinbeheerder en de kwartelkoningcoach gealerteerd.

5.2.2. INTENSIEVERE MONITORING IN DE ACTIEGEBIEDEN

Gezien inventarisaties momentopnamen zijn waarbij vestigingen in de tussenperiode kunnen gemist worden, is het in de actiegebieden – althans deze waar reeds voldoende leefgebied aanwezig is of waar de voorbije jaren regelmatig roepende vogels werden gehoord – noodzakelijk om een meer regelmatige screening aan te houden vanaf half mei tot begin juli. Gebiedsgericht een hogere inventarisatie-intensiteit aanhouden zal hier ook de trefkans verhogen en is in feite ook noodzakelijk wanneer de beheerder opteert voor een reactief beheer.

De haalbaarheid en het kunnen volhouden van de inventarisatie-inspanning over opeenvolgende jaren zijn echter eveneens belangrijk. Idealiter worden vogelliefhebbers uit de buurt betrokken die als het ware regelmatig van aan de achterdeur of vanuit het slaapkamervenster een vinger aan de pols kunnen houden. Gezien het gaat om een vrij iconische en zeldzame soort voor het type biotoop waar ze voorkomt, lijkt het vrij realistisch te verwachten dat de nodige vrijwilligers gemobiliseerd kunnen worden. Wat ook in het voordeel speelt, is dat de soort erg luid roept en makkelijk te herkennen is zodat weinig ervaring vereist is om in een inventarisatieprogramma in te stappen.

Wanneer de aanwezigheid van roepende mannetjes wordt vastgesteld, worden de roepposten zo snel en nauwkeurig mogelijk gesitueerd, wordt contact gelegd met de beheerders en de kwartelkoningcoach gealerteerd.

6. HAALBAARHEID EN AANBEVELINGEN VOOR DE TOEKOMST

6.1. HAALBAARHEID

De voorgestelde acties werden afgetoetst en moeten vrij eenvoudig realiseerbaar zijn indien alle actoren in het proces een inspanning leveren. Het gaat om acties die hoofdzakelijk vallen binnen het kader van de vastgestelde Gewestelijke en Specifieke Instandhoudingsdoelstellingen en SIGMA. De actiegebieden voor de soort liggen nagenoeg volledig in SBZ en/of SIGMA-gebied, waarbij het evident is dat er maatregelen genomen worden voor de realisatie van de Europese Natuurdoelen voor habitats en soorten. De focus ligt op gebieden in beheer bij de overheid of terreinbeherende instanties.

De grootste mogelijke knelpunten kunnen zich situeren bij het nemen van de 'ad hoc'-maatregelen bij reactief beheer. Bij het vaststellen van een territorium moet gebiedsspecifiek en snel gereageerd kunnen worden. Daarnaast is ook gebleken dat ondanks alle goede bedoelingen de uitvoering en opvolging van de voorgestelde en noodzakelijk geachte maatregelen in het veld niet altijd even evident is. Dit vereist extra aandacht van de coordinator van het SBP en van de kwartelkoningcoach, die de beheerders hierin dient te ondersteunen en sensibiliseren.

6.2. AANBEVELINGEN VOOR DE TOEKOMST

Een termijn van 5 jaar is kort om tot een tastbaar resultaat te kunnen komen op het vlak van populatieopbouw, zeker omdat een lokale populatie nog bijna vanuit het niets moet worden opgebouwd en daarbij deels afhankelijk is van onvoorspelbare factoren in het buitenland. Desalniettemin wordt er gradueel steeds meer leefgebied voor de soort beschikbaar in Vlaanderen. Samen met het voorziene leefgebied is het belangrijk dat ook de ervaring met de soort bij de beheerders kan groeien. Dit proces wordt ook pas tastbaar eens de soort aanwezig is, het is niettemin belangrijk zo goed mogelijk voorbereid te zijn.

Het continueren van dit soortbeschermingsprogramma zal dan ook, na al dan niet een bijsturing van het SBP, noodzakelijk blijken om het bereiken van het G-IHD doel te helpen begeleiden. Naarmate meer leefgebied ontwikkeld wordt, de soort regelmatig tot broeden komt, meer kennis beschikbaar wordt over biotoopvoorkeuren, meer ervaring rond de soort wordt opgebouwd, kan in toekomstige SBP meer aandacht gaan naar gericht beheer, gericht onderzoek,

De acties geformuleerd in dit SBP geven een vrij volledig beeld van de mogelijke maatregelen die genomen kunnen worden ten gunste van de kwartelkoning, tenminste in de huidige context van erg lage aantallen en onvoorspelbare aanwezigheid. Op lange termijn dient men evenwel te streven naar een leefgebiedenbenadering, waarbij er gebieden zijn die hoe dan ook geschikt zijn voor kwartelkoning, zonder dat er 'ad hoc'-maatregelen genomen dienen te worden. We spreken dan ook over grotere aaneengesloten hooilanden die onafhankelijk van eventuele roepplaatsen van de soort pas vanaf begin augustus gemaaid worden en/of er een gefaseerd beheer toegepast wordt. Dit is evenwel enkel realistisch op langere termijn, in zoverre dat een dergelijk beheer niet interfereert met andere doelstellingen (botanisch/andere fauna) in een gebied of de leefgebiedkwaliteit voor kwartelkoning zelf hypothekeert.

Momenteel zijn er geen aanwijzingen dat er problemen zijn met betrekking tot de overwintering van de soort in Afrika en dat dit een knelpunt zou zijn in de overleving van de soort op lange termijn. Evenwel kunnen er zich steeds negatieve evoluties voordoen die

mogelijk wel een invloed kunnen hebben hierop. In het kader van een lange termijn instandhouding van de soort is het opvolgen van de internationale context dan ook aangewezen.

Gezien om gevoegd te worden bij het ministerieel besluit van 26 september 2022 houdende vaststelling van een soortenbeschermingsprogramma voor de kwartelkoning (*Crex crex*) in Vlaanderen.

Brussel,

26 SEP. 2022

De Vlaamse minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme

Zuhail DEMIR